УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ „УПРАВЛЕНИЕ И АДМИНИСТРАЦИЯ“
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ“

УТВЪРЖДАВАМ,

ЗАМ.-РЕКТОР ПО НИД: /п/

доц. д-р Мария Воденичарова

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на изпит за прием на докторанти по научна специалност
„Организация и управление извън сферата на материалното производство
(Публична администрация)“

Част 1. ПИСМЕН ИЗПИТ

Модул 1. Развиване на писмена тема от изпитната програма

1. Същност на публичната администрация. Характеристики и специфики в дейността на публичната администрация. Традиционен и Европейски модел на публичната администрация.
2. Обхват, структура и функции на публичната администрация. Органи на държавната и местната власт. Администрация на централно и териториално ниво.
3. Държавна служба и държавен служител. Етика и етично поведение в държавната администрация. Инструменти за стимулиране на етично поведение на служителите в държавната администрация.
4. Институцията омбудсман в публичната администрация. Прозрачност и контрол на дейността на публичната администрация. Административни органи за контрол.
5. Реформи в публичната администрация. Административна реформа в България - същност, цели, инструменти.
6. Икономическа необходимост от съвременната държава. Частни, публични и смесени блага: критерии, класификации и характеристики. Икономически функции на

държавата. Пазарни и непазарни дефекти: видове и характеристика. Ефективност на държавната намеса.

7. Източници за финансиране на публичните блага и услуги. Бюджетни механизми - централизиран и децентрализиран подход. Бюджет и бюджетен процес. Алтернативи на бюджетното финансиране – фондове, целеви програми, външно финансиране и др.

8. Фискална децентрализация – същност, субординация, автономност, хоризонтална справедливост, фискална еквивалентност и финансово подпомагане. Делегирани от държавата дейности и местни бюджети.

9. Възникване и развитие на информационното общество. Електронно управление и електронно правителство в България. Електронни административни услуги – достъп, обмен на данни и съобщения. Разработване и внедряване на нови електронни услуги.

10. Модели на публично управление – концепциите за традиционен (бюрократичен) и нов публичен мениджмънт. Насоки на реформиране на публичното управление. Концепцията за доброто управление. Доброто управление чрез публичните политики: цели, инструменти, цикъл на политиките и проектен цикъл.

11. Публично-частни партньорства (ПЧП): същност, форми, модели. Подходи за реализиране на ПЧП. Финансиране, правна регламентация и организационноуправленска структура на ПЧП.

12. Качество на публичните услуги: същност, измерване, инструменти за повишаване на качеството. Модел „Обща рамка за оценка“. Граждански харти. Бенчмаркинг на публичните услуги.

13. Човешки и социален капитал: концептуална рамка. Основни характеристики и подходи за измерване. Инвестиции в човешки и социален капитал. Развитие на човешкия потенциал.

14. Образователна система: структура, институции, функции. Образователен продукт и услуга. Алтернативни форми на предлагане на образователните услуги. Децентрализация и автономност в управлението на образованието.

15. Инструменти за осигуряване на равен достъп до образование. Бюджетно финансиране: централизиран подход, децентрализация и делегирани бюджети. Пазар и държавно регулиране. Издръжка, цена и такса в образованието.

16. Здравна система: структура, институции, функции. Обществено и частно производство на здравни услуги.

17. Финансиране на здравеопазването: източници, модели, реформиране. Модели за финансиране на изпълнителите на здравна помощ. Ефективност на здравеопазването: понятие и видове. 18. Здравно осигуряване – същност, принципи, модели. Здравноосигурителни системи:

видове и насоки за реформиране. Здравното осигуряване в България – институции и функции. Държавно регулиране на задължителното и доброволното здравно осигуряване.

19. Социално подпомагане и социални услуги. Централизирани трансфери, стандарти за издръжка и децентрализация на услугите. Целеви програми и социално зависими групи – натурални и парични програми. Инструменти на паричните програми (трансферни плащания). Институции и техните функции.

20. Социално осигуряване: същност, принципи, модели. Организация на публичното социално осигуряване: форми, осигурителни институции и осигурителни програми. Осигурителен пазар: същност, принципи, институции. Регулиране и либерализация на социалното осигуряване.

Основна литература:

1. Браун, С., П. Джаксън. *Икономика на публичния сектор*. (адаптиран вариант). PSSA, С., 1998
2. Даскалова, Т., Хр. Христов. *Публично-частни партньорства*. „Авангард Прима“, С., 2013
3. Делчева, Е. *Здравна икономика*. УИ „Стопанство“, С., 2011
4. Йотова, Л., Е. Пенкова. *Икономика на благосъстоянието*. УИ „Стопанство“, С., 2008

5. Кацамунска, П. *Съвременни управленски модели на публичната администрация*. „Авангард Прима“, С., 2016
6. Кацамунска, П. *Институцията омбудсман в публичната администрация*. УИ „Стопанство“, С., 2016
7. Кирилова, К., Електронно правителство. ИК – УНСС, София, 2015
8. Манлиев, Г. *Новият мениджмънт в публичния сектор*. УИ „Стопанство“, С., 2016
9. Пенкова, Е., Д. Горчилова. *Социално развитие на регионите*. ИК - УНСС, С., 2013
10. Томова, Т. *Процесът на политиките. Управление, основано на стесненията.* УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2021
11. Христов, Хр. П. Кацамунска, П. Павлов. *Основи на публичната администрация*. УИ „Стопанство“, С., 2007
12. 12. Христосков, Й. *Реформите в социалното осигуряване (предизвикателства и решения)*. ВУЗФ, С., 2010

Модул 2. Научно есе

1. Държавната администрация: управление чрез правила или управление чрез заповеди
2. Държавата – това съм аз
3. Публичен ли е публичният избор?

4. Публично-частните партньорства – панацея или алтернатива на публичния мениджмънт
5. Ефективност (и/или) срещу справедливост в разпределението на публичните разходи
6. Management и Governance: два вида управление на публичната сфера в един цикъл на управлението
7. Защо толкова малко успяваме: политики и инструменти за ефективност на образованието
8. Децентрализация и автономност в образованието: има ли почва у нас?

Допълнителна литература за подготовка по Модул 2:

1. Конституция на Република България
2. Закон за администрацията
3. Закон за държавния служител
4. Закон за публичните финанси
5. Делчева, Е. *Повишаване на конкурентоспособността на здравеопазването*. „Авангард Прима“, С., 2009
6. Делчева, Е. *Управление на здравноосигурителни фондове*. ИК - УНСС, ЦДО, С., 2013
7. Делчева, Е. и кол. *Инструменти за повишаване на качеството на публичните услуги*. ИК - УНСС, С., 2014
8. Маринов, А. Между еволюцията и социалното инженерство. Теория и практика на административните реформи. Иврай, С., 2016
9. Попова, Т., П. Ненкова. *Фискална децентрализация*. PSSA,C., 2000
10. Танев, Т. Държавничеството. УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2013
11. Katsamunska, P. *Selected readings in public administration*. Publ. Complex – UNWE, S., 2016

ЧАСТ 2. ПРОВЕЖДАНЕ НА ИЗПИТА ЗА ПРИЕМ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

2.1. Провеждане на изпита

1. Конкурсният изпит се провежда от комисия, съгласно чл. 6 от Правилник за прием на докторанти в Университета за национално и световно стопанство.
2. Изпитът по специалността се състои от две части – писмен и устен, с отделни оценки за всяка част. Оценките са по шестобалната система.
3. Писменият изпит включва два модула – модул 1 „Развиване на тема от изпитната програма“ и модул 2 „Написване на научно есе“.

4. Писменият изпит се провежда анонимно и продължава 4 астрономически часа общо за двата модула.
5. Изпитът по модул 1 се извършва въз основа на изтеглена на случаен принцип тема от утвърдената изпитна програма.
6. Изпитът по модул 2 се извършва по тема, определена от изпитната комисия в деня на изпит. Темата се разработва от всички кандидати.
7. Оценката от писмения изпит се определя по следната формула:

$$\text{Оценка от писмен изпит} = (\text{оценка от модул } 1 * 0{,}6) + (\text{оценка от модул } 2 * 0{,}4)$$

8. До устен изпит се допускат кандидатите, получили оценка от писмения изпит не пониска от „много добър" (4,50).
9. На устния изпит комисията провежда индивидуално събеседване с допуснатите кандидати и задава допълнителни и изясняващи въпроси по развитите теми от модул 1 и модул 2.
10. За успешно положили изпита се считат кандидатите, получили средноаритметична оценка от писмения и от устния изпит не по-ниска от „много добър" (5,00).

2.2. Критерии за оценяване по елементи на писмения изпит

Модул 1 – При развиването на писмена тема се очаква демонстриране на структурирани базови теоретични знания в съответната научна област. Кандидат-докторантите трябва да покажат умение за логично и аргументирано изложение, добро познаване на научната литература и водещите автори, употреба на специализирана терминология, добър стил и езикова култура. Изисквания към изложението на темата:

- Елементите на текста следва да бъдат: увод, изложение/аргументация и обобщение/изводи;
- *Увод*: кратко представяне на значимостта и актуалността на темата; представяне на логиката и структурата на изложението;
- *Изложение/аргументация*: представяне на основни концепции и дефиниции; критичен обзор на работата на водещи изследователи; познаване на актуални научни изследвания; актуални проекции на темата; фактологическа и логическата аргументация, подкрепена с подходящи примери, вкл. собствен опит;
- *Обобщение/изводи*: направени въз основа на изложението на темата.

Модул 2 – Научното есе е академичен текст с обоснована и аргументирана защита на теза. Изисквания към научното есе:

- Ясно формулирана авторска теза по разглеждания проблем;
- Научна аргументация, включваща разглеждането на различни гледни точки;

- Свобода в композиционно отношение, но в общата рамка на класическата структура на научен текст: увод, теза, изложение/ аргументация, заключение;
- Използваната лексика е свързана с основните научни термини в съответната област;
- Възможен е експресивен стил на изложението, но емоционалните и оценъчните съждения се базират на рационални аргументи;
- Спазване на нормите на съвременния български книжовен език.

/п/

доц. д-р Деница Горчилова-Атанасова

Ръководител катедра

„Публична администрация“